

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 361

Agrobiznes 2014

Rozwój agrobiznesu

**w okresie 10 lat przynależności Polski
do Unii Europejskiej**

Redaktorzy naukowci

Anna Olszańska

Joanna Szymańska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-462-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Halina Bartkiewicz , Czynniki wpływające na decyzje o obrocie ziemią rolniczą na przykładzie województwa lubuskiego.....	11
Katarzyna Boratyńska , Mechanizm bankructwa wybranego przedsiębiorstwa spożywczego	20
Katarzyna Domańska, Anna Nowak , Konkurencyjność polskiego rolnictwa na rynku Unii Europejskiej	29
Ludosław Drelichowski, Grzegorz Oszućik , Niektóre uwarunkowania rozwoju agrobiznesu w okresie po akcesji Polski do Unii Europejskiej	38
Maciej Dzikuć , Znaczenie wykorzystania współspalania biomasy w produkcji energii elektrycznej w Polsce	48
Maria Golinowska , Tendencje do zmian w nakładach na chemiczną ochronę rolnictwa w Polsce po roku 2004	57
Michał Jasiulewicz , Potencjał agrobiomasy lokalnej podstawą rozwoju biogazowni na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	66
Elżbieta Kacperska , Konkurencyjność polskich artykułów rolnospożywczych na rynku Unii Europejskiej w latach 2004-2012.....	78
Halina Kałuża, Agnieszka Ginter , Innowacje w gospodarstwach rolniczych młodych rolników.....	89
Agnieszka Komor , Zmiany w rozmieszczeniu i specjalizacji regionalnej przemysłu spożywczego w układzie wojewódzkim	99
Jolanta Kondratowicz-Pozorska , Wsparcie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2004-2013 i w perspektywie 2014-2020.....	108
Jerzy Kopiński , Trendy zmian głównych kierunków produkcji zwierzęcej w Polsce w okresie członkostwa w UE	117
Jakub Kraciuk , Znaczenie produktów rolnospożywczych w polsko-niemieckiej wymianie handlowej	130
Barbara Kutkowska , Rolnictwo dolnośląskie 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej	139
Robert Mroczek, Mirosława Tereszczuk , Zmiany w polskim przemyśle mięsnym po przystąpieniu do Unii Europejskiej.....	152
Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec , Innowacyjność w zakresie gospodarowania ziemią rolniczą w regionach rozdrobnionych agrarnie.....	162
Grażyna Niewęglowska , Gospodarstwa ekologiczne – szansą czy zagrożeniem dla polskiego rolnictwa?	169

Mirosława Marzena Nowak , Spółdzielczość mleczarska w okresie przynależności Polski do UE	177
Łukasz Popławski , Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w opinii mieszkańców gminy Słupia Jędrzejowska	186
Henryk Runowski , Kształtowanie się dochodów gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej	195
Małgorzata Rutkowska-Podolowska , Zielone światło dla zysku – inwestycje ekologiczne	206
Adam Sadowski , Zmiany agrarne w polskim rolnictwie jako efekt przekształceń systemowych	215
Grzegorz Ślusarz, Marek Cierpiał-Wolan , Przeobrażenia strukturalne w rolnictwie Podkarpacia w dekadzie pełnego członkostwa Polski w UE	226
Iwona Szczepaniak , Strategie konkurencji stosowane przez polskich producentów żywności na rynku Unii Europejskiej	238
Elżbieta Jadwiga Szymańska , Zmiany strukturalne na rynku wieprzowiny w Polsce po integracji z Unią Europejską	249
Izabela Wielewska , Zainteresowanie upowszechnieniem inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii w agrobiznesie	260
Aldona Zawajska , Zjawisko zagrabiania ziemi w kontekście praw własności	269
Dariusz Żmija , Innowacyjność przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce	281
Maria Zuba-Ciszewska, Jan Zuba , Wpływ struktury i cen sprzedanych produktów mleczarskich na efektywność sprzedaży wybranej spółdzielni mleczarskiej w różnych okresach	290

Summaries

Halina Bartkiewicz , Factors influencing decisions on trading agricultural land on the example of the Lubuskie Voivodeship	19
Katarzyna Boratyńska , Mechanism of bankruptcy of selected food industry company	28
Katarzyna Domańska, Anna Nowak , Competitiveness of Polish agriculture on the European Union market	37
Ludosław Drelichowski, Grzegorz Oszućik , Some conditions for the development of agribusiness in the period after the Polish accession to the European Union	46
Maciej Dzikuć , The importance of biomass co-firing in electricity production in Poland	56
Maria Golinowska , Trends in changes of expenditure on chemical plant protection in Poland after 2004	65
Michał Jasiulewicz , Local agri-biomass potential as a basis of the biogas plants development on the example of West Pomeranian Voivodeship	76
Elżbieta Kacperska , Competitiveness of Polish agro-food products on the EU market in the years 2004-2012	88

Halina Kaluża, Agnieszka Ginter , Innovations in agricultural farms of young farmers	98
Agnieszka Komor , Changes in arrangement and regional specialization of food industry in voivodeship system	107
Jolanta Kondratowicz-Pozorska , Support for ecological farms in Poland in 2004-2013 and in the perspective of 2014-2020	116
Jerzy Kopiński , Trends of changes of the main kinds of animal production in Poland in the period of its membership in the UE	128
Jakub Kraciuk , The role of agri-food products in the German-Polish trade..	138
Barbara Kutkowska , Lower Silesian agriculture after 10 years since the accession to the European Union	151
Robert Mroczek, Mirosława Tereszczuk , Changes in the Polish meat industry after the accession to the European Union	160
Wiesław Musiał, Tomasz Wojewodziec , Innovativeness in management of agricultural land in regions with agrarian fragmentation	168
Grażyna Niewęglowska , Organic farms – an opportunity or a threat for Polish agriculture?	176
Mirosława Marzena Nowak , Dairy cooperatives during the Polish membership in the EU	185
Łukasz Popławski , Directions of multifunctional development of rural areas in the opinion of inhabitants of Słupia Jędrzejowska commune	194
Henryk Runowski , Shaping incomes of agricultural farms in the European Union	205
Małgorzata Rutkowska-Podolowska , Green light for profit – environmental investments	214
Adam Sadowski , The agrarian structure changes in Polish agriculture as a result of the systemic transformations	225
Grzegorz Ślusarz, Marek Cierpiał-Wolan , Structural changes in agriculture in Podkarpacie in the decade of Poland's full membership in the European Union	237
Iwona Szczepaniak , Competition strategies used by Polish food producers on the market of the European Union	248
Elżbieta Jadwiga Szymańska , Structural changes in the pigmeat market after Polish integration with the European Union	259
Izabela Wielewska , Interest in popularization of investments in renewable energy sources in agribusiness	268
Aldona Zawojcka , The phenomenon of land-grabbing in the context of property rights	280
Dariusz Żmija , Innovative character of food industry companies in Poland..	289
Maria Zuba-Ciszewska, Jan Zuba , The influence of the structure and prices of sold dairy products on the efficiency of sales of a selected milk cooperative in different periods of time	299

Jakub Kraciuk

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ZNACZENIE ARTYKUŁÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH W POLSKO-NIEMIECKIEJ WYMIANIE HANDLOWEJ

Streszczenie: Niemcy są najważniejszym partnerem handlowym Polski, zarówno w handlu ogółem, jak też w handlu produktami rolno-spożywczymi. W handlu tymi produktami Polska od wielu lat ma dodatnie saldo handlu zagranicznego. Autor podjął próbę przedstawienia stanu polsko-niemieckiej wymiany handlowej produktami rolno-spożywczymi. Ukazał też konkurencyjność polskich produktów rolno-spożywczych w handlu z Niemcami, a także udział handlu wewnątrzgałęziowego we wzajemnej wymianie.

Słowa kluczowe: handel z Niemcami, produkty rolno-spożywcze, konkurencyjność.

DOI: 10.15611/pn.2014.361.13

1. Wstęp

Polskie towary rolno-spożywcze od wielu lat zyskują coraz większe znaczenie w handlu zagranicznym. Jest to zasługa zarówno stosowania nowoczesnych technologii przetwórczych i wysokiej jakości surowców, jak i produkowania według oryginalnych receptur tradycyjnych wyrobów, które są wysoko cenione na rynku międzynarodowym.

Wejście w struktury Wspólnoty okazało się dla polskiej gospodarki żywnościowej silnym impulsem rozwoju. Polski sektor rolno-żywnościowy stał się bardzo silnie powiązany z rynkiem unijnym, a producenci żywności, która spełnia określone standardy z zakresu bezpieczeństwa zdrowotnego, posiadają nieograniczony dostęp do tego ogromnego rynku.

Producenci żywności skutecznie wykorzystują przewagę konkurencyjne, głównie o charakterze cenowym i jakościowym, dzięki czemu nastąpił dynamiczny wzrost eksportu polskich produktów rolno-spożywczych, szybszy niż wzrost ich importu.

Głównym partnerem handlowym w polskiej wymianie zagranicznej produktami rolno-spożywczymi są Niemcy, których udział zarówno w eksporcie, jak i imporcie jest szacowany na ok. 23%. Czynnikiem decydującym o dużym udziale niemieckiego rynku jest jego bezpośrednie sąsiedztwo, a w konsekwencji niskie koszty transportu. Ponadto w niektórych branżach przemysłu spożywczego duża część bezpośrednich

inwestycji zagranicznych została przeprowadzona przez niemiecki kapitał, co znacznie ułatwiało lokowanie produktów wytwarzanych w Polsce na rynku niemieckim.

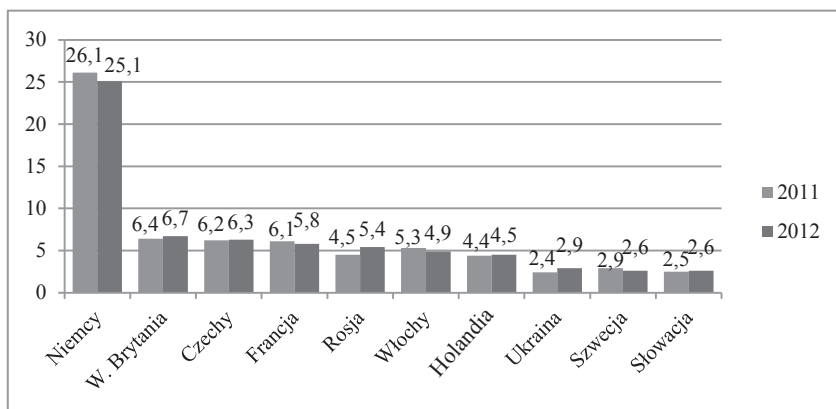
2. Cel i metodyka badań

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie roli artykułów rolno-spożywczych oraz ocena ich konkurencyjności w polsko-niemieckiej wymianie handlowej.

Ocenę konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych na rynku niemieckim przeprowadzono, wykorzystując wybrane wskaźniki konkurencyjności, tj. wskaźnik ujawnionych przewag komparatywnych w eksporcie B. Balassy (*RCA*) i wskaźnik Lafaya (*LFI*). Jako uzupełnienie tej analizy przedstawiono wskaźnik intensywności handlu wewnątrzgałęziowego, zaproponowany przez H. Grubela i L. Lloyd'a (*GL*). W badaniach wykorzystano dane statystyczne pochodzące z niemieckich roczników statystycznych oraz dane publikowane przez FAPA.

3. Zmiany w polsko-niemieckiej wymianie handlowej

Handel zagraniczny towarami stanowi główny element szerokiej współpracy gospodarczej Polski z Niemcami. Niemcy są najważniejszym partnerem handlowym Polski. Udział tego kraju w handlu zagranicznym jest blisko czterokrotnie większy niż udział drugiego pod względem wartości obrotów partnera handlowego Polski, jakim jest Wielka Brytania (rys. 1). W okresie 1995-2012 polski eksport towarowy do Niemiec zwiększył się ponad 5-krotnie, osiągając w 2012 r. wartość 35,2 mld euro.

Rys. 1. Udział wybranych krajów w eksporcie Polski w latach 2011-2012 (w proc.)

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W tym samym czasie polski import z Niemiec wzrósł również prawie 5-krotnie, osiągając w 2012 r. wartość 31,6 mld euro. W rezultacie wyższej dynamiki polskiego eksportu do Niemiec w porównaniu z dynamiką importu z Niemiec w bilansie ob-

rotów handlowych Polski z Niemcami w 2009 r. pojawiło się dodatnie saldo, a nadwyżka ta wzrosła w 2012 r. do poziomu 3,6 mld euro¹.

W okresie 1995-2012 zmieniła się również struktura towarowa handlu Polski z Niemcami, w szczególności po stronie polskiego eksportu. O ile w połowie lat 90. XX w. największy udział w eksporcie Polski do Niemiec miały wyroby przemysłowe, sklasyfikowane głównie według surowca, o tyle w 2012 r. dominującą grupą towarową w eksporcie Polski do Niemiec były maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy. Z kolei w przypadku importu Polski z Niemiec dominującą grupą towarową w okresie 1995-2012 były maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy. Istotnym elementem polsko-niemieckiej wymiany handlowej jest handel wewnątrzgałęziowy, polegający na wzajemnej wymianie wyrobów gotowych wytwarzanych w tych samych branżach i gałęziach. W całym analizowanym okresie można dostrzec systematyczny wzrost udziału wymiany wewnątrzgałęziowej w całkowitych obrotach handlowych Polski z Niemcami z poziomu 50% w 1995 r. do blisko 62% w 2012 r.²

4. Handel artykułami rolno-spożywczymi między Polską i Niemcami

Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi odgrywa znaczącą rolę w handlu ogółem. Cechą charakterystyczną tego handlu jest jego rosnący udział zarówno w eksporcie, jak i imporcie, przy czym eksport produktów rolno-spożywczych z Polski rośnie szybciej niż ich import. W efekcie występuje poprawa dodatniego salda bilansu handlowego Polski w zakresie artykułów rolno-spożywczych³.

Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi od wielu lat koncentruje się na rynku europejskim. Najważniejszym odbiorcą polskich artykułów rolno-spożywczych na rynku unijnym są tradycyjnie Niemcy (rys. 2).

W 2012 r. zakupiły one w Polsce produkty za sumę ok. 3,8 mld euro. Na rynek niemiecki najwięcej sprzedano mięsa drobiowego o wartości 268 mln euro, soków owocowych o wartości 245 mln euro, ryb wędzonych, przetworzonych i zakonserwowanych o wartości 547 mln euro⁴.

Artykuły rolno-spożywcze, które importowano do Polski, pochodziły głównie z Niemiec, a ich wartość w 2012 r. wyniosła 3,1 mld euro. W tym roku najwięcej pod względem wartości przywieziono z Niemiec mięsa wieprzowego, kawy, czekolady

---

¹ P. Misztal, 2013, *Ewolucja polsko-niemieckiej wymiany handlowej na przełomie XX i XXI wieku*, Biuletyn Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego nr 146, s. 1.

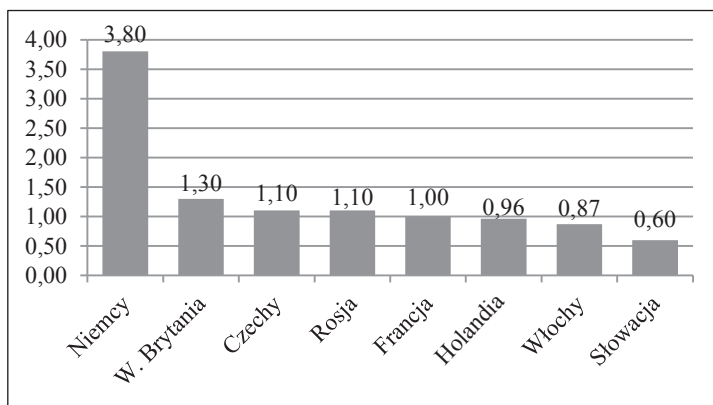
² Tamże, s. 2.

³ E. Kacperska, 2013, *Stosunki handlowe Polski z Niemcami w latach 2003-2012 ze szczególnym uwzględnieniem artykułów rolno-spożywczych*, Problemy Rolnictwa Światowego, t. 13 (28), z. 3, Wydawnictwo SGGW, s. 107.

⁴ *Sukcesy polskiego eksportu artykułów rolno-spożywczych*, <http://edoplaty.eu/index.php/rolnictwo/aktualnoci/4098-sukcesy-polskiego-eksportu-artykuow-rolno-spozywczych>.

i wyrobów zawierających kakao, karmy dla zwierząt, pieczywa cukierniczego i ciastek (w tym m.in. herbatników i wafli).

Rys. 2. Główni odbiorcy polskich produktów rolno-spożywczych (wartość eksportu w mld euro, 2012 r.)

Źródło: *Sektor spożywczy w Polsce*, 2013, Departament Informacji Gospodarczej, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Warszawa.

W handlu artykułami rolno-spożywczymi z Niemcami od wielu lat Polska osiąga dodatnie saldo, którego wartość w 2012 r. wyniosła 830 mln euro wobec 516 mln euro w 2011 r.⁵

5. Konkurencyjność polskiego handlu artykułami rolno-spożywczymi z Niemcami

Konkurencja (*competition*) jest podstawowym mechanizmem gospodarki rynkowej, a definiowana jest jako rywalizacja o korzyści związane ze społecznym podziałem pracy⁶. Uczestnikami tej rywalizacji mogą być przedsiębiorstwa, korporacje transnarodowe lub państwa. Konkurencja jest rywalizacją o rzadkie zasoby czynników produkcji oraz rynki zbytu, w których przedsiębiorstwa (lub państwa) dążą do zwiększenia udziału przez wyeliminowanie konkurujących z nimi podmiotów. Z konkurencją wiąże się pojęcie konkurencyjności (*competitiveness*). Konkurencyjność wywodzi się od konkurencji i jest jej elementem, gdyż może być rozumiana jako zdolność do konkurowania. W badaniach IERiGŻ-PIB konkurencyjność polskich producentów

⁵ *Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w 2012 roku*, http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDYQFjAC&url=http%3A%2F%2Fbip.minrol.gov.pl%2FFileRepozytory%2FFileRepozytoryShowImage.aspx%3Fitem_id%3D48948&ei=9xUFU_yaJ-OZYAOOvIHQDg&usq=AFQjCNF8G-cY0KW_FSCCuakWJf-V-1QNFA.

⁶ J. Bossak, 2000, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki kraju i przedsiębiorstwa*, [w:] J. Bossak, W. Bieńkowski, *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z UE i globalizacji*, SGH, Warszawa, s. 38-39.

żywności jest definiowana jako zdolność lokowania się krajowych producentów na rynkach zagranicznych i zdolność rozwijania eksportu⁷.

W literaturze występuje wiele różnych metod pomiaru i oceny konkurencyjności, poczynając od prostych wskaźników, na zaawansowanych modelach ekonometrycznych kończąc. Jedną z miar poziomu konkurencyjności eksportu są wskaźniki ujawnionych przewag komparatywnych (*Revealed Comparative Advantage – RCA*). Ich istota polega na określeniu, czy udział danej grupy produktów w eksporcie omawianego kraju jest wyższy czy niższy od udziału tej grupy produktów w światowym eksporcie na określony rynek.

Wskaźniki *RCA* wyliczono według wzoru:

$$RCA_i = \frac{X_{ij}}{\sum_{i=1}^n X_{ij}} : \frac{X_{iw}}{\sum_{i=1}^n X_{iw}}$$

gdzie: X_{ij} – eksport i -tego produktu przez dany kraj na rynek m ; X_{iw} – eksport i -tego produktu przez grupę krajów w na rynek m ; n – liczba produktów (sekcji bądź działów) – tutaj całość wymiany handlowej danego kraju (tj. artykuły rolno-spożywcze, mineralne i przemysłowe).

Gdy wskaźnik przyjmuje wartości większe od 1 (udział danej grupy towarów w eksporcie omawianego kraju jest wyższy od odpowiedniego udziału w światowym eksporcie), badany kraj posiada ujawnione przewagi komparatywne w eksporcie na określony rynek. Gdy wskaźnik przyjmuje wartości mniejsze od 1 (udział danej grupy towarów w eksporcie omawianego kraju jest niższy niż udział tej grupy towarów w eksporcie światowym), wówczas badany kraj nie posiada ujawnionej przewagi komparatywnej w eksporcie na określony rynek⁸.

Polski eksport produktów rolno-spożywczych do Niemiec charakteryzuje się wskaźnikami ujawnionych przewag komparatywnych *RCA* wyższymi od jedności, co oznacza, że nasz kraj ma ujawnione przewagi komparatywne w eksporcie tej grupy produktów na rynek niemiecki.

Wprawdzie w okresie kryzysu, od roku 2008, nastąpił spadek tego wskaźnika, jednak już od roku 2011 nastąpiło odwrócenie tej tendencji (tab. 1).

Inną metodą wykorzystywaną w ocenie konkurencyjności jest wskaźnik La-faya (*LFI*). Indeks ten bazuje na strumieniach eksportu i importu danego kraju, a w szczególności na charakterze salda obrotów handlowych. Wartości LFI_i wyższe od zera oznaczają, że badany kraj ma względem zagranicy przewagę komparatywną w eksporcie. W przypadku wartości mniejszych od zera kraj takiej przewagi nie ma⁹.

⁷ P. Szajner, 2011, *Międzynarodowa konkurencyjność polskiego sektora mleczarskiego w kontekście wyników handlu zagranicznego*, Problemy Rolnictwa Światowego, t. 11(26), z. 4, Wydawnictwo SGGW, s. 160-161.

⁸ I. Szczepaniak, R. Urban (red.), 2009, *Analiza zmian w handlu artykułami rolno-spożywczymi nowych państw członkowskich po akcesji do Unii Europejskiej*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 63-64.

⁹ I. Szczepaniak (red.), 2009, *Ocena konkurencyjności polskich producentów żywności po akcesji do Unii Europejskiej*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 41.

Tabela 1. Wartości wskaźników RCA_i w polskim eksporcie produktów rolno-spożywczych do Niemiec w relacji do rynku światowego w latach 2005-2012

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
RCA	1,57	1,67	1,76	1,63	1,61	1,52	1,55	1,62

Źródło: obliczenia własne i na podstawie danych: Deutscher Agraraußenhandel 2012 Daten und Fakten, http://www.agrarentportfoerderung.de/fileadmin/SITE_MASTER/content/files/Deutscher-Agraraussenhandel-2012.pdf, Außenhandel Zusammenfassende Übersichten für den Außenhandel; https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Aussenhandel/Gesamtentwicklung/ZusammenfassendeUebersichtenJendgueltig2070100077004.pdf?_blob=publicationFile, 27.02.2014.

Wskaźnik Lafaya obliczono według następującego wzoru:

$$LFI_j^i = 100 \left(\frac{x_j^i - m_j^i}{x_j^i + m_j^i} - \frac{\sum_{j=1}^N (x_j^i - m_j^i)}{\sum_{j=1}^N (x_j^i + m_j^i)} \right) \frac{x_j^i + m_j^i}{\sum_{j=1}^N (x_j^i + m_j^i)},$$

gdzie x_j^i oraz m_j^i oznaczają eksport i import j -tego produktu (sekcji bądź działu) i -tego kraju, N oznacza liczbę dóbr.

W latach 2005-2012 polski eksport produktami rolno-spożywczymi do Niemiec charakteryzował się przewagami komparatywnymi, chociaż wraz z upływem lat ulegały one zmniejszeniu. Najwyższymi przewagami w eksporcie charakteryzowały się ryby, skorupiaki i przetwory rybne oraz surowce roślinne. Pozostałe grupy produktów najczęściej charakteryzowały się brakiem przewag komparatywnych w eksporcie produktów rolno-spożywczych do Niemiec (tab. 2).

Tabela 2. Wartości wskaźników LFI w polsko-niemieckiej wymianie produktami rolno-spożywczymi według grup towarowych w latach 2005-2012

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zwierzęta żywe	-1,83	-0,77	-0,86	-0,94	-1,17	-0,93	-1,11	-2,08
Przetwory zwierzęce	5,41	4,83	4,45	0,88	-2,68	-2,63	-1,70	-1,64
Ryby i przetwory rybne	4,94	5,91	5,42	5,93	5,64	6,17	6,24	5,99
Surowce roślinne	2,61	0,63	-0,76	-0,26	4,74	4,05	2,14	4,44
Przetwory roślinne	-4,83	-4,38	-2,83	-2,60	-2,98	-2,98	-2,53	-3,36
Użytki i napoje	-5,98	-6,46	-6,10	-3,92	-4,67	-3,15	-3,39	-3,64
Razem produkty rolno-spożywcze	1,79	1,78	1,66	1,06	0,52	0,60	0,38	0,58

Źródło: obliczenia własne i na podstawie *Analiza wybranych zagadnień i tendencji artykułami rolno-spożywczymi za odpowiednie lata*, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMMU), Warszawa.

W zakresie handlu artykułami żywnościowymi istotną kwestią jest rozróżnienie wymiany wewnątrz- i międzygałęziowej. Według Grubela i Lloyda teoria handlu wewnątrzgałęziowego zajmuje się analizą istoty i efektami ekonomicznymi zjawiska równoległego importu i eksportu przez kraje produktów w ramach tych samych gałęzi. Handel wewnątrzgałęziowy rozwija się między krajami, w których istnieją zbliżone struktury wytwórcze.

Znaczenie handlu wewnątrzgałęziowego można określić, stosując wskaźnik Grubela-Lloyda (*IIT* – *Intra-industry Trade*):

$$IIT_k = \frac{(X_{ik} + M_{ik}) - |X_{ik} - M_{ik}|}{(X_{ik} + M_{ik})}$$

gdzie: X_i – eksport towarów należących do i -tej gałęzi,
 M_i – import towarów należących do i -tej gałęzi.

Wysokie, zmierzające do 100 (lub do 1), wartości wskaźników świadczą o występowaniu wymiany wewnątrzgałęziowej, tzn. takiej, w której w wysokim stopniu nakładają się strumienie eksportu i importu towarów pochodzących z tej samej gałęzi. Odzwierciedlają one zdolność kraju – eksportera – do zaspokojenia preferencji popytowych odbiorcy zagranicznego, co z kolei pozytywnie świadczy o zdolnościach adaptacyjnych i konkurencyjności danej gospodarki. Indeksy *IIT* przyjmujące wartości bliskie zeru wskazują z kolei na istnienie handlu międzygałęziowego¹⁰.

Najwyższą intensywnością handlu wewnątrzgałęziowego charakteryzują się przetwory zwierzęce i przetwory roślinne, najniższą zaś ryby, skorupiaki i przetwory rybne (tab. 3).

Tabela 3. Wskaźniki intensywności handlu wewnątrzgałęziowego *IIT_i* w polskim handlu rolno-spożywczym w latach 2005-2012

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zwierzęta żywe	0,56	0,80	0,64	0,32	0,31	0,36	0,28	0,19
Przetwory zwierzęce	0,44	0,49	0,57	0,84	0,99	0,98	0,99	0,95
Ryby skorupiaki i przetwory rybne	0,19	0,13	0,19	0,24	0,31	0,29	0,32	0,32
Surowce roślinne	0,37	0,59	0,80	0,89	0,45	0,48	0,71	0,49
Przetwory roślinne	0,78	0,78	0,82	0,94	0,98	0,96	0,99	0,98
Używki i napoje	0,77	0,73	0,69	0,75	0,76	0,59	0,57	0,57

Źródło: obliczenia własne i na podstawie danych *Analiza wybranych zagadnień i tendencji artykułami rolno-spożywczymi za odpowiednie lata*, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMMU), Warszawa.

¹⁰ K. Pawlak, 2013, *Pozycja konkurencyjna głównych producentów i eksporterów produktów pochodzenia zwierzęcego w handlu wewnątrzspółnotowym*, Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy nr 6, s. 337-338.

6. Podsumowanie

Niemcy od wielu lat są najważniejszym partnerem handlowym Polski. Rozwój wzajemnej wymiany handlowej determinowany jest w dużym stopniu sąsiedztwem obu krajów, obecnością w Unii Europejskiej, bardzo dobrym stanem gospodarki niemieckiej czy też stosunkowo wysoką konkurencyjnością poszczególnych grup produktów eksportowanych przez Polskę. Szczególnie wysoką konkurencyjnością charakteryzowały się polskie produkty rolno-spożywcze eksportowane na rynek niemiecki. Powodowało to rozwój eksportu na ten rynek i przyczyniało się do utrzymania przez Polskę dodatniego salda w obrotach produktami rolno-spożywczymi. Jednak w ostatnich latach konkurencyjność tych produktów malała, co powodowało zmniejszanie się dodatniego salda obrotów. Wyzwaniem dla polskich producentów rolnych jest utrzymanie wysokiej konkurencyjności tych produktów rolno-spożywczych, które charakteryzowały się w ubiegłych latach wysokimi wskaźnikami konkurencyjności, oraz poprawa konkurencyjności produktów, które obecnie są mało konkurencyjne.

Literatura

- Analiza wybranych zagadnień i tendencji artykułami rolno-spożywczymi w 2009 roku*, 2010, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMMU), Warszawa.
- Analiza wybranych zagadnień i tendencji artykułami rolno-spożywczymi w 2012 roku*, 2013, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMMU), Warszawa.
- Außenhandel Zusammenfassende Übersichten für den Außenhandel, https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Aussenhandel/Gesamtentwicklung/ZusammenfassendeUebersichtenJendgueltig2070100077004.pdf?_blob=publicationFile, 27.02.2014.
- Bossak J., 2000, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki kraju i przedsiębiorstwa*, [w:] J. Bossak, W. Bieńkowski, *Konkurencyjność gospodarki Polski w dobie integracji z UE i globalizacji*, SGH, Warszawa.
- Deutscher Agraraußenhandel 2012 Daten und Fakten, http://www.agrarentwicklung.de/fileadmin/SITE_MASTER/content/files/Deutscher-Agraraussenhandel-2012.pdf, 26.02.2014.
- Kacperska E., 2013, *Stosunki handlowe Polski z Niemcami w latach 2003-2012 ze szczególnym uwzględnieniem artykułów rolno-spożywczych*, Problemy Rolnictwa Światowego t. 13(28), zeszyt 3, Wydawnictwo SGGW.
- Miształ P., 2013, *Ewolucja polsko-niemieckiej wymiany handlowej na przełomie XX i XXI wieku*, Biuletyn Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego Nr 146, s. 1-2.
- Pawlak K., 2013, *Pozycja konkurencyjna głównych producentów i eksporterów produktów pochodzenia zwierzęcego w handlu wewnątrzspółnotowym*, Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy nr 6, s. 337-338.
- Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w 2012 roku*, http://www.google.pl/url?sa=t&ret=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDYQFjAC&url=http%3A%2F%2Fbip.minrol.gov.pl%2FFileRepozytory%2FFileRepozytoryShowImage.aspx%3Fitem_id%3D48948&ei=9xUFU_yaJ-OZyAOOvIHQDg&usq=AFQjCNF8G-cY0KW_FSCCuakWJf-V-1QNFA, 25.02.2014.

- Sukcesy polskiego eksportu artykułów rolno-spożywczych*, <http://edoplady.eu/index.php/rolnictwo/aktualnoci/4098-sukcesy-polskiego-eksportu-artykuow-rolno-spyowczych>, 22.02.2014.
- Szajner P., 2011, *Międzynarodowa konkurencyjność polskiego sektora mleczarskiego w kontekście wyników handlu zagranicznego*, „Problemy Rolnictwa Światowego”, t. 11(26), z. 4, Wydawnictwo SGGW, s. 160-161.
- Szczepaniak (red.), 2009, *Ocena konkurencyjności polskich producentów żywności po akcesji do Unii Europejskiej*, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- Szczepaniak I., Urban R. (red.), 2009, *Analiza zmian w handlu artykułami rolno-spożywczymi nowych państw członkowskich po akcesji do Unii Europejskiej*, IERiGŻ-PIB, Warszawa.

THE ROLE OF AGRI-FOOD PRODUCTS IN THE GERMAN-POLISH TRADE

Summary: Germany is the major trading partner for Poland in total trade as well as in agri-food products. For many years Poland has a positive balance in the trade of those products in foreign trade. The author has made an attempt to present the state of the German-Polish trade in agri-food products. He demonstrated the competitiveness of Polish agri-food trade with Germany, as well as the share of intra-industry trade in a mutual exchange.

Keywords: trade with Germany, agri-food products, competitiveness.